

Nowak, Marian

"Książka, młodzież i przeobrażenia kultury", A. Przeclawska, Warszawa 1967 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 5, 485-486

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

E. Jagiełło-Łysiowa, *Zawód rolnika w świadomości społecznej dwóch pokoleń wsi (Studium badawcze na przykładzie wybranych społeczności lokalnych i pamiętników)*, Wyd. „Książka i Wiedza”, Warszawa 1969, s. 314.

Książka składa się z trzech części: I — Ziemia i gospodarstwo a zawód pozarolniczy; II — Samoocena zawodu rolnika i III — Czas wolny i gospodarstwo.

Problematyka książki dotyczy postaw wobec ziemi, gospodarstwa i zawodu rolnika na szerokim tle przemian w systemie wartości na wsi. Porównania obejmują wieś dawną i współczesną, pokolenie dorosłych i młodzieży, ludzi związanych tylko z rolnictwem i uprawiających także zawody pozarolnicze, ludzi odizolowanych od miasta i znających je dobrze. Porównania dotyczą głównie sfery zjawisk psycho-społecznych, wyrażających się w opiniach, postawach, ocenach, dążeniach i planach indywidualnych. Zjawiska te są jednocześnie rozpatrywane w wielostronnych uwarunkowaniach ekonomicznych, społecznych i kulturowych.

Ostrożnie sformułowane wnioski autorki mówią o ujednoceniu się pewnych wartości uznawanych na wsi i w mieście. Należy do nich postawa wobec zawodu jako naczelnej wartości życiowej, która w młodym pokoleniu wsi przewyciężyła główną wartość, jaką w środowisku chłopskim tradycyjnie stanowiła ziemia.

Konsekwencją tych zmian jest

kształtowanie się ideologii zawodu rolnika, związane z generalną tendencją profesjonalizacji wykonywanej pracy. Negatywy i pozytywy tego zawodu w różny sposób ścierają się we wsiach rolniczych i wsiach rejonów uprzemysławianych, w których wyraźniej widziane są negatywy zawodu rolniczego.

W ścisłym powiązaniu ze zmianą stosunku do ziemi, gospodarstwa i zawodu pozostają postawy wobec czasu wolnego, którego wartość zmienia się w kierunku charakterystycznym dla wartości kulturowych społeczeństw zurbanizowanych. Czas wolny przestaje być synonimem odpoczynku, a staje się „czasem dla siebie”, przeznaczonym na własne indywidualne potrzeby i zainteresowania, a więc wartością o wyższej atrakcyjności. Świadomość potrzeby czasu wolnego dla realizacji zainteresowań ogólnokulturalnych jest jednym z elementów ujednoczenia się świata wartości różnych środowisk młodego pokolenia wsi.

Książka oparta jest na badaniach prowadzonych w tradycyjnych i bardziej nowoczesnych społecznościach lokalnych, a także o analizę pamiętników wiejskich; jest ona ponadto wynikiem doświadczeń i przemyśleń autorki, zaangażowanej naukowo i społecznie od wielu lat w problemy wsi polskiej.

A. Przeciawska, *Książka, młodzież i przeobrażenia kultury*, PZWS, Warszawa 1967, s. 255.

Celem pracy jest próba ukazania przemian kulturowych zachodzących w rejonie poddanym wpływowi uprzemysławiania. Proces przemian kulturowych rozumiany jest jako zmiany zachodzące w zakresie instytucji kul-

tury i w systemie wartości. Cel badań decydował o wyborze terenu badania, zlokalizowanego w płockim rejonie uprzemysławianym. Wszechstronne badania naukowe prowadzone w tym rejonie przez Komitet Badań Rejonów

Uprzemysławianych Polskiej Akademii Nauk dawały możliwość oparcia własnych dociekań badawczych autorki o wyniki badań innych dyscyplin używane w tym rejonie.

Badaniami objęto 10 szkół podstawowych w czterech gromadach powiatu płockiego oraz 6 szkół podstawowych, 2 zasadnicze szkoły zawodowe, 2 licea ogólnokształcące i 2 technika w Płocku. Przeprowadzono je w dwóch etapach: w 1962 i 1965 r. Pomiedzy I i II etapem badań prowadzona była obserwacja ciągła. W związku z wyborem do badań 3 rodzajów szkół zastosowano trzy rodzaje ankiet oraz trzy rodzaje kwestionariuszy wywiadu do badań uczniów w różnym wieku.

Badania przeprowadzone przez Zakład Literatury i Czytelnictwa przy katedrze Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Warszawskiego dotyczyły zainteresowań młodzieży realizowanych poza nurtem ustalonej programem działalności szkolnej.

Materiał badawczy realizowano w ramach następujących problemów: organizacja życia kulturalnego młodzieży, jej zainteresowania i potrzeby kulturalne oraz funkcja środków masowego przekazu w ich zaspokajaniu, stosunek młodzieży do zachodzących przemian i czytelnictwo a przeobrażenia kultury.

W oparciu o wyniki badań autorka dokonuje próby zarysowania funkcji czytelnictwa we współczesnej kulturze i uważa, że badanie czytelnictwa jest jedną z metod prowadzących do poznania charakteru przeobrażeń dokonujących się w tej dziedzinie. Czytelnictwo obok rozwoju innych środków społecznej komunikacji odgrywa istotną rolę w życiu współczesnej młodzieży. Książki i czasopisma wpływają na kształtowanie życia społecznego i pomagają w realizacji określonych zamierzeń, zainteresowań i potrzeb życiowych czytelników. Kontakt czytelniczy ułatwia kształcenie umiejętności wyboru i aktywnego uczestniczenia w kulturze masowej i innych formach współczesnej kultury. Poszerzająca się płaszczyzna życia kulturalnego młodzieży wymaga nowych form kierowania i wychowania, w czym konieczny jest udział wszystkich instytucji kulturalno-oświatowych, a zwłaszcza szkoły. Procesy przemian zachodzące we współczesnym społeczeństwie stawiają przed instytucjami kulturalno-oświatowymi zadanie wychowywania ludzi zaangażowanych i aktywnych, współdziałających w kształtowaniu się tych przemian.

Przeprowadzona analiza wyników badań uwidoczniła także szereg problemów, które winny stać się przedmiotem dalszych badań.

M. Kozakiewicz, *Kariery płockie. Szkolnictwo a Uprzemysłowienie*, Wyd. „Książka i Wiedza”, Warszawa 1971, s. 316.

Książka zawiera treści z pogranicza ekonomiki oświaty i socjologii wychowania. Oparta jest na badaniach w płockim rejonie uprzemysławianym. Przedmiotem badań jest rozwój i funkcjonowanie szkolnictwa w tym rejonie oraz związane z jego rozwojem procesy kształcenia młodzieży w szkołach ponadpodstawowych.

Do badań wykorzystano dokumen-

tację instytucji oświatowych, dane statystyczne Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Powiatowego Inspektoratu Statystycznego w Płocku oraz wybrane materiały badawcze Zakładu Badań Rejonów Uprzemysławianych. Ponadto wykorzystano materiały grupy korespondentów rekrutujących się spośród nauczycieli szkół rejonu płockiego.